

**RAQAMLI VALYUTALARNING RIVOJLANAYOTGAN
MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIGA TA'SIRI**

Xasanova Dildora Umrzoq qizi

Qarshi Xalqaro Universiteti, Iqtisodiyot yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Ilmiy rahbari: i.f.f.d (PhD) Xusainov Oybek Djabbarovich

*Qarshi Xalqaro Universiteti, Iqtisodiyot va muhandislik kafedrasida
dosenti*

Annotatsiya: *Ushbu maqola raqamli valyutalarning rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'sirini tahlil qiladi. Moliyaviy inklyuziyani oshirish, transchegaraviy to'lovlarni samarali amalga oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy barqarorlikka tahdid kabi masalalar yoritiladi. Tadqiqot natijalari raqamli valyutalarning ijobiy va salbiy jihatlarini chuqur tushunishga imkon beradi. Shu bilan birga, tartibga soluvchi mexanizmlarning ahamiyati va imkoniyatlardan unumli foydalanish yo'llari muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Raqamli valyutalar, rivojlanayotgan mamlakatlar, iqtisodiyot, moliyaviy inklyuziya, blokcheyn, transchegaraviy to'lovlar.*

Xasanova Dildora Umrzoq qizi

Karshi International University, 2nd year student of the

Department of Economics

Scientific supervisor: i.f.f.d (PhD) Xusainov Oybek Djabbarovich

*Karshi International University, Associate Professor of the Department
of Economics and Engineering*

**THE IMPACT OF DIGITAL CURRENCIES ON THE ECONOMY
OF DEVELOPING COUNTRIES**

Annotation: *This article analyzes the impact of digital currencies on the economies of developing countries. Issues such as increasing financial inclusion, effective implementation of cross-border payments, attracting foreign investment, and threats to economic stability are covered. The results of the study allow for a*

deeper understanding of the positive and negative aspects of digital currencies. At the same time, the importance of regulatory mechanisms and ways to effectively use opportunities are discussed.

Keywords: *Digital currencies, developing countries, economy, financial inclusion, blockchain, cross-border payments.*

Kirish

So‘ngi yillarda raqamli valyutalar (kriptovalyutalar) moliyaviy texnologiyalar sohasida inqilobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda bu valyutalarning iqtisodiy va ijtimoiy sohalarga ta’siri muhim masalaga aylanmoqda. Ushbu maqola raqamli valyutalarning rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ijobiy va salbiy ta’sirini tahlil qilishga bag‘ishlangan.

Metodologiya. Tadqiqot IMRAD talablari asosida olib borildi. Dastlab, ilmiy maqolalar, xalqaro moliyaviy tashkilotlar hisobotlari va amaliy tadqiqotlar tahlil qilindi. Keyinchalik, rivojlanayotgan mamlakatlar misolida raqamli valyutalarning iqtisodiy ko‘rsatkichlarga ta’siri baholandi. Ma’lumotlar sifat va miqdoriy tahlil usullari orqali qayta ishlandi.

Natijalar. Raqamli valyutalarning rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ta’sirini quyidagi asosiy yo‘nalishlar bo‘yicha ajratib ko‘rsatish mumkin:

1. Moliyaviy inklyuziya oshishi: Raqamli valyutalar an’anaviy bank xizmatlariga kirish imkoniyati cheklangan aholi qatlamlari uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Xususan, Nigeriyada mobil to‘lov tizimi M-Pesa orqali aholi Bitcoin yordamida xalqaro to‘lovlarni amalga oshirmoqda. Keniyada esa mobil ilovalar orqali o‘z mablag‘larini raqamli aktivlarda saqlash imkoniyati kengaymoqda.

2. Mobil to‘lov tizimlarining kengayishi: O‘zbekistonda Click va Payme kabi mobil to‘lov tizimlari moliyaviy xizmatlarga kirishni soddalashtirmoqda. Kelgusida raqamli valyutalar ushbu platformalar bilan

integratsiyalashgan holda xalqaro to'lovlar va jamg'arma vositalarini taklif qilishi mumkin.

3. Mahalliy startaplarning rivoji: Blokcheyn asosida ishlaydigan loyihalar qishloq joylarida mikrokreditlar va mablag'larni boshqarish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. Masalan, raqamli valyutalarga asoslangan kichik investitsiya platformalari fermerlar va kichik biznes egalari uchun qulay moliyaviy manbalar yaratishi mumkin.

4. Markazlashmagan to'lov tizimlari: O'zbekistonda raqamli valyutalar orqali bankka ehtiyoj sezmasdan to'lovlarni amalga oshirish imkoniyati aholi qatlamlariga moliyaviy erkinlikni taqdim etishi mumkin. Bu ayniqsa chekka hududlarda xizmat ko'rsatish samaradorligini oshiradi.

5. Shuningdek, hukumat va markaziy bankning raqamli valyutalar bo'yicha siyosati muhim ahamiyatga ega. Hozirda O'zbekiston Markaziy banki milliy raqamli valyutani joriy etish masalasini o'rganmoqda, bu moliyaviy inklyuziya darajasini sezilarli darajada oshirishi kutilmoqda.

6. Transchegaraviy to'lovlar samaradorligi: Raqamli valyutalar xalqaro pul o'tkazmalarini tezlashtirib, xarajatlarni kamaytirmoqda. Masalan, Filippinda mehnat migrantlari raqamli platformalar yordamida o'z oilalariga yuborayotgan mablag'larni tezroq va arzonroq amalga oshirishi mumkin bo'ldi. Stellar blokcheyniga asoslangan to'lov tizimlari bunga yorqin misol bo'ladi.

7. Investitsiyalarni jalb qilish imkoniyati: Blokcheyn texnologiyasiga asoslangan loyihalar rivojlanayotgan mamlakatlarda xorijiy investitsiyalar oqimini kuchaytirmoqda. Masalan, Janubiy Afrikadagi Goldfinch loyihasi mikroqarzlash tizimini blokcheyn yordamida rivojlantirib, xalqaro investorlardan mablag' jalb qilmoqda. Bu esa iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi.

8. Barqarorlikka tahdidlar: Raqamli valyutalarning nazoratsizligi moliyaviy tizim barqarorligiga tahdid solishi mumkin. Misol uchun, Venesuelada iqtisodiy inqiroz davrida aholi o'z mablag'larini milliy valyutadan ko'ra Bitcoin va boshqa raqamli aktivlarda saqlashni afzal ko'rmoqda. Bu esa milliy

valyutaning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ularni boshqarish imkoniyati esa mutlaqo cheklangan.

Raqamli valyutalarning rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri murakkab va ko'p qirrali. Ularning ijobiy ta'sirini oshirish uchun quyidagi choralarni ko'rish maqsadga muvofiq:

- Raqamli valyutalarni tartibga soluvchi milliy va xalqaro me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish hamda doimiy takomillashtirib borish;
- Moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlarini amalga oshirish;
- Blokcheyn texnologiyasiga asoslangan mahalliy startaplarni qo'llab-quvvatlash.

Shu bilan birga, raqamli valyutalarning xavfsizlik va barqarorlikka tahdidi bilan bog'liq masalalarni hal qilish zarur. Buning uchun hukumatlar va xalqaro moliyaviy tashkilotlarning hamkorligini yo'lga qo'yish muhim.

Xulosa

Raqamli valyutalar rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida sezilarli imkoniyatlar va xatarlarni taqdim etadi. Ularning samarali joriy etilishi iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, tartibga soluvchi yondashuvlar va barqarorlikni ta'minlash mexanizmlarining mavjudligi muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
2. World Bank Group (2022). *The Global Findex Database 2021*. Washington, D.C.: World Bank Publications. – 234-bet.
3. IMF (2021). *Digital Currencies and the Future of Payments*. Washington, D.C.: International Monetary Fund. – 89-bet.
4. Casey, M. & Vigna, P. (2015). *The Age of Cryptocurrency: How Bitcoin and Digital Money Are Challenging the Global Economic Order*. New York: St. Martin's Press. – 312-bet. Tapscott, D. & Tapscott, A. (2016). *Blockchain Revolution*. New York: Portfolio Penguin. – 221-bet.